

Mobbad.nu

- En kvalitativ studie av skolan, skolkuratorer och elektronisk mobbning

Per Niklasson och Josef Stenberg

Vt-12

Handledare: David Hoff

Abstract

Authors: Per Niklasson & Josef Stenberg

Title: Mobbad.nu – En kvalitativ studie av skolan, skolkuratorer och elektronisk mobbning

Supervisor: David Hoff

The aim for this study was to gain a better understanding of how cyber-bullying presents itself among school students, and in what ways schools and school counselors are involved when it comes to working with the problem. The study was based upon semi-structured interviews with six school counselors from three primary schools in Sweden. The material was analyzed and put into the context of Hasenfelds theory of human service organizations. By doing this we were able to understand how schools operate regarding the problem with cyber-bullying. Even though the results cannot be generalized, they contribute to an understanding of how schools are addressing cyber-bullying. All of the interviewed counselors have encountered cases of cyber-bullying among their students. The study showed that although there are no specific guidelines or policies towards cyber-bullying, the counselors are working along the policy for equal treatment of students. The issue with cyber bullying is integrated into their already existing work against bullying.

Keywords: Cyber-bullying, school, school counselor, human service organizations.

Förord

Vi skulle varmt vilja tacka samtliga intervjupersoner som har ställt upp och därmed gjort denna studie möjlig att genomföra. Ett stort tack vill vi också framföra till vår handledare David Hoff som visat stort intresse och kommit med värdefulla insikter längs med vägen.

Helsingborg 2012

Per Niklasson & Josef Stenberg

Innehållsförteckning

Inledning & problemformulering.....	1
Syfte & frågeställningar.....	2
Bakgrund.....	2
Tidigare forskning.....	2
Elektronisk mobbning.....	4
Skolans juridiska ansvar.....	6
Skolkuratorns roll.....	8
Metod.....	9
Val av metod.....	9
Urval.....	9
Validitet och reliabilitet.....	10
Studiens genomförande.....	10
Arbetsfördelning.....	12
Etiska överväganden.....	12
Teori.....	13
Resultat och analys.....	15
Skolans arbete mot mobbning.....	15
Den elektroniska mobbningens uttryck.....	21
Skolan och den elektroniska mobbningen.....	27
Att komma åt problemet.....	31
Avslutande diskussion.....	33
Referenser.....	36
Bilagor.....	39
Bilaga 1 Intervjuguide.....	39
Bilaga 2 Informationsbrev innan intervju.....	40

Inledning & problemformulering

Mobbning, våld och trakasserier i skolan och hur dessa problem ska hanteras är en ständigt aktuell samhällsfråga. Samtidigt menar Kowalski, Limber & Agatston (2012) att de senaste årens tekniska framsteg bidragit till att en ny arena för mobbning har vuxit fram. Trakasserier och mobbning närvarar fortfarande som tidigare i skolmiljön, men kan med mobiltelefoner och internet även följa med de utsatta eleverna på ett sätt som inte tidigare varit möjligt (ibid.). I takt med att våra liv i allt större utsträckning tar plats i den digitala världen i form av exempelvis sociala medier, ges också nya möjligheter för mobbare att söka upp sina offer på internet. Den europeiska forskningsrapporten *EU Kids Online* visar att 11 % av svenska barn i åldrarna 9-16 år anser sig ha blivit utsatta för mobbning på nätet (EU Kids Online 2011).

Under de senaste åren har fenomenet elektronisk mobbning också diskuterats livligt i media. I teveprogrammet *Skolfront* (2010) bereddes ansvarsfrågan utrymme och då menade Lärarnas riksförbund att inte skolan kunde vara den som ansvarar för problematiken rörande elektronisk mobbning. Några dagar senare gjorde Lärarnas riksförbund och skolinspektionen emellertid helt om i en debattartikel i *GP* (2010). Där slog de istället fast att den elektroniska mobbningen är något som otvetydigt faller på skolans ansvar att lösa. Juristen och läraren Erdős (2011) poängterar också att med den senaste tidens debatt i åtanke, så går det inte att bortse från kopplingen mellan den mobbning som sker elektroniskt och mobbning i skolan. Således bär skolan ansvaret för att stoppa nätmobbning, men har även till uppgift att arbeta för att motverka att nätmobbning uppstår (ibid.).

Det finns forskning som visar att mobbning minskar om det finns vuxna som närvarar i de miljöer som ungdomarna befinner sig i (Dunkels 2009). Samtidigt är det inte praktiskt möjligt för vuxna att närvara i alla de miljöer som erbjuds ungdomarna på internet. Ett annat problem i sammanhanget handlar om vilka vuxna som egentligen har mandat att övervaka vad de unga gör på internet, då det är

oklart om exempelvis en persons profilsida i ett socialt medium ska anses vara privat eller offentlig (Shariff 2008).

Skolan är en organisation som alla människor kommer i kontakt med någon gång i livet. Tyvärr kommer många även direkt eller indirekt i kontakt med mobbning. Som vi tagit upp har den tekniska utvecklingen bidragit till att mobbningen har funnit nya uttryck. Vi är intresserade av att undersöka hur den elektroniska mobbningen yttrar sig och hur skolorna arbetar med frågan. Socionomer har ofta en roll i skolan som skolkuratorer och det är deras roll som vi har valt att ha som ingång i denna studie. Skolans verksamhet kretsar kring ett nära arbete med människor, vi väljer därför att betrakta skolan och skolkuratorernas arbete genom Hasenfelds (1983) teori om människobehandlande organisationer. Detta då perspektivet kan bidra till en förståelse för den typ av verksamhet som bedrivs där.

Syfte & frågeställningar

Syftet med denna studie har varit att undersöka hur den elektroniska mobbningen yttrar sig bland eleverna och hur skolorna samt skolkuratorerna arbetar med problemet.

- Hur tar sig den elektroniska mobbningen uttryck bland eleverna?
- På vilket sätt arbetar skolorna mot elektronisk mobbning och hur ser skolkuratorns roll ut i arbetet?
- Hur påverkar den elektroniska mobbningen skolornas antimobbningsarbete?

Bakgrund

Tidigare forskning

Genom att studera tidigare forskning som är relevant för vår studie, har vi funnit att det inte finns någon brist på forskning rörande traditionell mobbning. I våra sökningar har det visat sig att den elektroniska mobbningen är tämligen outfors-

kad i Sverige. Enligt Olweus (1992) så är mobbning, våld och trakasserier bland barn och ungdomar något som har förekommit genom alla tider, vilket man kan se genom att betrakta historiska dokument och skildringar från förr. Men det skulle ändå dröja till en bit in på 1970-talet innan de första forskarna började undersöka och skänka ljus åt problemet, inledningsvis främst i Sverige och Skandinavien. I samband med detta tog den samhälleliga debatten kring mobbning fart och problemet började uppmärksammas i flera olika delar av världen. (Olweus 1992).

I vårt sökande har vi funnit avhandlingar av Forsman (2003) och Backlund (2007) som undersöker skolans texter mot mobbning respektive elevhälsovårdens arbete. För att få en bild av skolkuratorns roll i arbetet har vi använt oss av D-Wester (2005), som utifrån sina erfarenheter har skrivit en bok om hur skolkuratorer kan arbeta. Även Backlund (2007) tar upp hur skolkuratorernas verksamhet kan bedrivas. Skolkuratorns roll beskrivs mer ingående under en egen rubrik i denna studie.

Likt forskningen kring den traditionella mobbningen var före 1970-talet, så är dagens forskning på området elektronisk mobbning begränsad. Men bara under de senaste åren har problemet uppmärksammas av forskare i allt större utsträckning (Kowalski et al 2012). De studier som utförts fokuserar oftast på enstaka områden och möjliga digitala plattformar där problemet kan tänkas dyka upp, eller så återfinns den elektroniska mobbningsforskningen ofta som en liten separat del av andra, större forskningsrapporter (Slonje & Smith 2008). Men klart är att elektronisk mobbning som fenomen är ett globalt problem som ökar i omfattning och har ett samband med att den teknologiska utvecklingen går framåt i olika länder (Kowalski et al 2008).

Kowalski, Limber & Agatston (2008, 2012) och Shariff (2005) beskriver hur den elektroniska mobbningen yttrar sig och vad som utmärker den. Den svenska forskaren Dunkels (2009) beskriver internetvanorna hos ungdomar i Sverige. Bland annat tar hon upp elektronisk mobbning. Denna forskning har varit viktig i studiens genomförande för att få en övergripande bild av problemet.

Shariff (2005) menar att den elektroniska mobbningens intåg i det moderna samhället och på skolans arena kompliceras av ett antal faktorer när det gäller hur

problemet ska angripas. Om skolor bestämmer sig för att integrera användandet av teknik i sin utbildning, så kan det också anses rimligt att skolan har ett ansvar för hur den används (ibid.). Men i sammanhanget pekar Shariff (ibid.) också på att skolan måste jobba aktivt för att utarbeta regler för eleverna om hur man ska bete sig på internet och hur de använder sina mobiltelefoner. Med tanke på de vaga juridiska aspekterna som omger mobbning som sker elektroniskt, så belyser Shariff (ibid.) risken för att gråzoner kan uppstå när det finns oklarheter kring skolans skyldigheter, begränsningar och möjligheter att ingripa. För att förtydliga ansvarsfrågan bör skolväsendet utarbeta en policy för hur den elektroniska mobbningen ska angripas och även förse personalen med nödvändig kunskap på området (ibid.).

Elektronisk mobbning

För att få en större förståelse för elektronisk mobbning innan vi påbörjade insamlandet av material har vi tagit del av olika synsätt på elektronisk mobbning. Den kanadensiske läraren Bill Belsey lyfts av Shariff (2008) fram som en av de första som beskrev den elektroniska mobbningen. Följande citat är hans definition av fenomenet och också den som vi utgår från i vår studie.

Cyberbullying involves the use of information and communication technologies such as e-mail, cell phone and pager text messages, instant messaging, defamatory personal web sites, and defamatory online personal polling web sites, to support deliberate, repeated and hostile behavior by an individual or group, that is intended to harm others.

(Cyber Bullying 2004)

Bill Belsey är också grundaren av samverkansprojektet bullying.org, som för första gången publicerades online år 2000. Detta samverkansprojekt tillhandahåller olika former av utbildningsprogram och information om elektronisk mobbning och hur man kan handskas med problemet (Cyber Bullying 2012).

Den typ av mobbning som sker elektroniskt kompliceras av ett flertal faktorer, exempelvis handlar det om möjligheten att vara anonym, att det som publiceras på internet kan finnas kvar och verka över lång tid, samt att en stor mängd människor kan ta del av angreppen (Shariff 2008). Detta är dock något som Dunkels (2009) ställer sig kritisk till då hon menar att mobbningen ofta sker i sammanhang och på offentliga sidor där både mobbaren och offret är medvetna om vem den andre är. Dunkels (ibid.) poängterar också att även om många kan ta del av det som läggs ut på internet, så krävs det ändå ett aktivt intresse för att vilja följa upp och sprida det vidare. Bara för att en större mängd människor har möjlighet att ta del av något, är det inte säkert att den faktiska publiken blir större enbart för att det finns tillgängligt (ibid.).

Den elektroniska mobbningen förekommer bland både pojkar och flickor. Shariff (2008) poängterar att forskning på området visar tendenser att pojkar i större utsträckning är de som mobbar och att det främst är flickor som utsätts för deras mobbning. Men det är också värt att notera att man kan se en ökande andel av unga flickor som ägnar sig åt nätmobbning i grupp, samt att de unga flickorna också överlag är flitigare användare av sociala nätmedier (ibid.).

Själva användandet och definitionen av begreppet elektronisk mobbning är emellertid omtvistat. Dunkels (2009) lyfter även kritik i detta sammanhang och menar att det finns en fara i att i allt för stor utsträckning särskilja den mobbning som sker elektroniskt från mobbningen som sker i skolan. Användandet av exempelvis begreppet ”nätmobbing” ses av Dunkels (2009) som ett problem, då risken finns att allvarlighetsgraden av den mobbning som sker i skolan riskerar att reduceras i förhållande till den mobbning som sker elektroniskt.

Det finns inga definitiva svar på hur utbredd den elektroniska mobbningen egentligen är. Undersökningen *EU Kids Online* som tidigare nämnts i denna studie hävdade att bland Svenska barn åldern 9-16 har 11 % utsatts för mobbning (EU Kids Online 2011). I Wingborgs (2011) kunskapsöversikt för Skolverket ”Vad fungerar? Resultat av utvärdering av metoder mot mobbning” framkommer å andra sidan att utbredningsnivån av den elektroniska mobbningen endast ligger på 1 %. Deras undersökning har gjorts bland ungdomar i klass 4-9. Skillnaden mellan

de olika undersökningarna är som synes ganska stor. Det finns också svårigheter med att jämföra undersökningar av denna typ då undersökningarnas utformning kan skilja sig åt. Således finns det flera svårigheter med att fastställa hur utbrett problemet egentligen är.

Genomgången av den tidigare forskningen visar att det finns olika synsätt på elektronisk mobbning som problem, vilket vi tycker är intressant och har haft i åtanke när vi har genomfört vår studie.

Skolans juridiska ansvar

För att skapa en förståelse för vilket ansvar skolan har när det gäller att hantera mobbningsproblematiken har vi tagit del av mobbningsens juridiska definition. I Skollagens förarbeten (prop. 2009/10:165) diskuteras mobbning i termer om kränkande behandling.

Med *kränkande behandling* avses ett uppträdande som utan att vara diskriminering kränker ett barns eller en elevs värdighet. Uppträdandet ska således inte ha samband med någon diskrimineringsgrund. Istället avses mobbning och liknande beteenden som kan utgöras t.ex. av tillmälen om övervikt, hårfärg eller att någon råkar vara en ”plugghäst”. Kränkande behandling kan även anses ha förekommit utan att den som kränker anger någon specifik egenskap hos det barn eller den elev som utsätts för kränkningar. Att man utan verbala nedsättande omdömen om exempelvis någons hårfärg eller klädsel genom att t.ex. knuffa eller rycka någon i håret eller sätta krokben för personen i fråga kan också anses utgöra kränkande behandling i lagens mening. Även psykiska kränkningar genom t.ex. utfrysning omfattas av uttrycket kränkande behandling.

(prop. 2009/10:165 s.693).

Den elektroniska mobbningen är inget som specifikt lyfts upp i förarbetets definition av kränkande behandling. I Skollagens (SFS 2010:800) kapitel 6 kan man läsa vilket ansvar skolan har för åtgärder mot kränkande behandling. I enlighet med Skollagen ska skolans huvudman arbeta mot förekomsten av kränkande behandling av eleverna. Varje år ska det upprättas en handlingsplan för att förbygga och förhindra förekomsten av kränkande beteende. Om någon som arbetar på skolan får kännedom om att en elev känner sig utsatt för kränkande behandling ska det anmälas. Anmälan ska ske till rektorn som i sin tur ska rapportera vidare till huvudmannen. Huvudmannen ska då utreda detta och vidta åtgärder. Varken i lagtexten eller i propositionen diskuteras kränkningar som sker över nätet. Skolan arbetar även utifrån Diskrimineringslagen. Enligt lagtexten kan diskriminering vara direkt, indirekt, eller i form av trakasserier, sexuella trakasserier eller att instruera någon att diskriminera. Diskriminering kan ske på grund av kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionshinder, sexuell läggning eller ålder. Samma lag gör även gällande att utbildningsanordnaren har ett ansvar om en elev upplever sig som trakasserad eller sexuellt trakasserad. Utbildningsanordnaren ska vid en sådan händelse utreda vad som hänt och arbeta för att de förhindras i framtiden (SFS 2008:567).

Även Forsman (2003) tar upp skolans juridiska ansvar i sin avhandling och ställer sig kritisk till hur det ser ut i praktiken. Han menar att eleverna till stor del är utlämnade till de vuxnas förhållningsätt och tolkningar. Han går så långt som att säga "...om skolan bättre klarar av att efterleva och följer upp sitt lagstadgade ansvar skulle flera tiotusentals elever kunna besparas många svåra upplevelser på grund av trakasserier och kränkande behandling" (ibid. s.113). Uttalandet har förvisso ett par år på nacken, men Forsmans uttalande indikerar ändå att det finns en diskrepans mellan hur det är och hur det borde vara. Genom att ha en förståelse för skolans juridiska ansvar ges en grundläggande bild av hur skolan ska arbeta med frågor som rör kränkningar. Det har också bidragit till en större förståelse när vi har genomfört studien.

Skolkuratorns roll

Genom att ta del av den litteratur som vi funnit om skolkuratorns roll har vi fått en bakgrund till deras arbete och hur deras roll kan se ut inom skolan. I Backlunds (2007) avhandling framgår att det inte finns mycket forskning rörande skolkuratorns arbete. Enligt D-Wester (2005) utmärks skolkuratorernas arbetssituation bland annat av att den sker på pedagogernas arena. Hon uttrycker det som att skolkuratoren:

...verkar i ett system som till stor del har ett annat synsätt, förhållningsätt och arbetssätt än socionomens ursprungliga. Där pedagogernas synsätt är det rådande om vad som är rätt att göra, vad som är lämpligt att säga, vad som är bäst för den enskilde eleven, vad andra utanför skolan borde göra och också vad man som skolkurator borde göra i elevärenden.

(D-wester 2005 s.11-12).

Det som utmärker kuratorns arbete är att denne har både ett individ- och förebyggande synsätt. Arbetet sker på såväl individ, grupp och organisationsnivå. Skolkuratoren arbetar ofta i team med andra yrkesgrupper. Hur dessa är uppbyggda och arbetar varierar mellan enskilda skolor (D-Wester 2005). Konflikthantering, stöd till lärare, samverkan mellan skola, hem och andra instanser samt arbete med enskilda elever är vanliga arbetsuppgifter för skolkuratoren (Backlund 2007). Exempel på skolkuratorns insatser på organisationsnivå kan vara att kartlägga skolmiljön och vara delaktig vid upprättandet av handlingsplaner (D-Wester 2005).

Den nya skollagen (SFS 2010:800) slår fast att grundskolan ska ha tillgång till en kurator inom elevhälsan. En medvetenhet om skolkuratorns roll i skolmiljön, kan göra att vi får en bild av den verklighet som våra intervjupersoner befinner sig och arbetar i.

Metod

Val av metod

Studien har en kvalitativ ansats och består av sex intervjuer med skolkuratorer på tre olika skolor. Ahrne och Svensson (2011) menar att ”Med hjälp av kvalitativa metoder kan man fånga in nyanser och sätta in normer och värderingar i ett sammanhang” (ibid. s.14). Då vi är intresserade av hur skolkuratorerna tänker och agerar kring nätmobbning framstod detta som ett självklart val att göra. Genom att använda oss av kvalitativa intervjuer i vår undersökning kan vi få en djupare förståelse.

Intervjuerna i denna studie hade en semistrukturerad form. Detta innebär att vi använde oss av en intervjuguide (se bilaga 1) med på förhand förberedda frågor. Enligt Bryman (2011) erbjuder detta arbetssätt en viss flexibilitet och intervjuguiden måste inte följas till punkt och pricka. Vi har haft möjlighet att ställa följdfrågor utöver de på förhand bestämda frågorna. Vi menar att detta har varit ett bra sätt för att våra intervjupersoner då har fått samma frågor, men samtidigt har följdfrågorna gett dem chans att utveckla sitt resonemang. Följdfrågorna har bidragit till att vi kan få fördjupade svar kring intressanta detaljer som vi fångade upp under intervjuerna.

Urval

Vi har använt oss av ett målstyrt urval när vi har sökt intervjupersoner. Det innebär att vi sökt upp intervjupersoner utifrån den aktuella frågeställningen (Bryman 2011). Anledningen till att vi har valt skolkuratorer som fokus är att det är den roll som oftast förknippas med socionomen i skolan. Enligt Skolverket (2011) är mobbning vanligast på högstadiet och vi har därför valt att ta kontakt med skolkuratorer som arbetar med elever i dessa årskurser.

Då en av oss har en personlig kontakt i verksamheten, hjälpte denna kontakt oss i det uppsökande arbetet med våra intervjupersoner. Vår kontakt var en av de som

ställdes upp som intervjuperson. Denne var även behjälplig med att lägga ut ett meddelande på kuratorernas intranät om att vi inom en snar framtid skulle ringa runt för att söka personer till vår studie, varav två direkt signalerade till vår kontakt att de var intresserade av att delta och vi ringde först upp dessa för att boka in intervjuer. Resterande tre kuratorer som vi sedan valde att ringa hade sett meddelandet på intranätet och ställde sig positiva till deltagande i denna studie.

Validitet och reliabilitet

För att uppnå validitet är vi noga med att redovisa för läsaren hur vi har gått tillväga i vår studie. Ett sätt att öka tillförlitligheten i en undersökning är att den är "...systematisk, noggrann och rigoröst gjord, och att man som forskare kan visa detta för läsaren" (Dahlin-Ivanoff 2011 s.81). Enligt Svensson och Ahrne (2011) kan en kvalitativ undersökning få högre trovärdighet på flera sätt. Bland annat att forskaren är tydlig med hur denne har tänkt och gjort sina val. När det gäller reliabiliteten i undersökningen så är det svårt att uppnå sådan i en kvalitativ undersökning (Bryman 2011). Resultaten i vår studie påverkas av ett flertal faktorer, exempelvis intervjupersonernas individuella svar och att svenska skolor har möjlighet att angripa och arbeta mot mobbning på olika sätt. Detta innebär att utfallet av undersökningen skulle kunna tänkas bli annorlunda om den gjordes på nytt. Svårigheten att uppnå validitet och reliabilitet är något som vi har varit medvetna om i studiens genomförande.

Studiens genomförande

Att forskaren inte kan redogöra för sina val och tankesätt i en undersökning kallar Bryman (2011) för att det finns en bristande transparens. Det är därför av stor vikt att hela tiden redogöra för de vägval vi har gjort i vår studie och hur arbetet har genomförts.

Intervjuerna har genomförts på kuratorernas kontor, bortsett från en som hölls i en annan kommunal lokal efter önskemål från intervjupersonen. Alla intervjuer spelades in med bandspelare efter att intervjupersonen hade godkänt detta. Båda för-

fattarna har varit med vid samtliga intervjutillfällen. Vi valde detta tillvägagångssätt för att båda skulle få möjlighet att ställa frågor. För att få ett bättre samtal valde vi att en av författarna genomförde intervjun, samtidigt som den andra satt med som observatör. Dessa roller varierades mellan intervjutillfällena. Personen som observerade hade möjlighet att komma in i slutet av intervjuerna och ställa kompletterande frågor. Vi uppfattade att detta var en bra metod, då den som observerade fick möjlighet att ställa fördjupande frågor utifrån det som framkom i intervjun. Då en av författarna har en familjrelation med en av intervjupersonerna, genomfördes den intervjun av författaren utan relation till personen. Enligt Ahrne och Svensson (2011) bör forskaren hålla sig distanserad och neutral när undersökningen genomförs. Det finns annars en risk för en intervjuareffekt när forskaren använder intervjuer för datainsamling. Detta innebär att det sätt forskaren genomför sina intervjuer kan påverka svaren. Genom att personen utan relation till intervjupersonen genomförde den intervjun, försökte vi minimera risken för detta. Vi upplevde därför inte relationen som något hinder. Författaren med relationen till intervjupersonen satt med vid intervjutillfället som observatör med möjlighet till följdfrågor. Anledningen till detta var för att samtliga intervjuer skulle omges av ett likartat arbetssätt.

För att inte intervjupersonerna skulle känna sig i underläge av att båda författarna närvarade vid intervjuerna, upplyste vi dem via telefon och brev (se bilaga 2) om hur intervjuerna skulle gå till innan vi kom till platsen. Vi valde också att skicka ut frågorna i förväg för att personerna skulle få möjlighet att förbereda sig. En risk med detta hade kunnat vara att spontana svar hade uteblivit. Vi upplevde dock inte detta som något negativt, då den semistrukturerade intervjun gav oss möjlighet till följdfrågor som låg utanför intervjuguiden. Intervjupersonerna har varit medvetna om att andra kuratorer har deltagit i undersökningen. Vi har varit noga med att påpeka att intervjuerna sker enskilt och är personliga.

Det inspelade materialet har transkriberats ordagrant. Dock har vissa språkliga detaljer såsom stakningar och upprepningar ändrats i citaten för att få ett bättre flyt och underlätta för läsaren. Ändringarna har gjorts utan att påverka innebörden i intervjupersonernas uttalanden. I studiens analysdel benämns intervjupersonerna (IP1) - (IP6), intervjuaren benämns som (I).

För att kunna sätta våra intervjuer i ett samband och för att finna eventuella mönster som kan besvara våra frågor har vi analyserat och sorterat det insamlade materialet med hjälp av kodning. Aspers (2007) tar upp ett flertal olika varianter och förslag på hur empiriskt material kan kodas, men betonar också att det egentligen inte finns om några definitiva riktlinjer som måste följas i själva utförandet. Vi har valt att koda utifrån studiens frågeställningar, såsom mobbningens uttryck, kurators roll, lösningar etc. Vi har också sökt efter likheter i svaren, exempelvis när det gäller hur deras arbete är uppbyggt, samt andra utmärkande och intressanta uttalanden.

Arbetsfördelning

Vi har främst arbetat under kontorstider på Campus Helsingborg. Arbetsformerna har varierat från att sitta tillsammans vid en dator, till att skriva på varsin dator bredvid varandra. På så vis har vi hela tiden haft möjlighet att prata och erbjuda varandra stöd i arbetet. De transkriberingar som ligger till grund för studien och inläsning av litteratur har skett enskilt, då vi upplevde att dessa uppgifter krävde en koncentration som inte var möjlig att få på skolan eller tillsammans. Kodningen skedde först enskilt och diskuterades sedan gemensamt. Allteftersom arbetet har tagit form och feedback har tillhandahållits från handledaren, har författarna arbetat gemensamt med att bearbeta studien på ett sätt som båda är nöjda med.

Etiska överväganden

Då underlaget till studien bygger på inspelade intervjuer är det viktigt att materialet behandlas korrekt. Bryman (2011) och Vetenskapsrådet (2002) lyfter fram grundläggande etiska principer som forskare bör förhålla sig till när en studie av denna typ genomförs. Informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. En utgångspunkt för dessa principer i forskning är individskyddskravet. Det innebär att de som deltar i en undersökning inte ska riskera kränkning, förödmjukelse, fysisk eller psykisk skada (ibid.). I studien har vi arbetat utifrån de etiska principerna som vi också redogör för nedan.

Informationskravet innebär, som namnet antyder, att intervjupersonerna ska vara medvetna om forskningens syfte. De har även blivit underrättade om att deras deltagande är frivilligt. Med nyttjandekravet menas att de insamlade uppgifterna endast får användas för det anvisade syftet. Intervjupersonerna ska ha rätt att bestämma om de vill delta i undersökningen eller inte, det är detta som kallas för samtyckeskravet. Konfidentialitetskravet betyder att de som deltar har rätt att vara anonyma. Det innebär även att personuppgifter inte ska lämnas ut och förvaras säkert (Bryman 2011).

I samband med intervjutillfällena har intervjupersonerna informerats om att deras deltagande i undersökningen omfattas av dessa principer. Vi har även förklarat vad de innebär. De har upplysts om syftet med undersökningen och att de när som helst har möjlighet att avbryta sin delaktighet. Samtliga intervjuade har anonymiserats och deras arbetsort uppges inte i arbetet. Genom dessa åtgärder har deras delaktighet varit konfidentiell. Känsliga uppgifter som skulle kunna leda till en identifiering har anonymiserats eller uteslutits helt. Enligt Aspens (2011) är det av stor vikt att hålla på sekretessen i den kunskap som man får fram i förtroende under forskningsprocessen. Även om det framkommer saker som forskaren som privatperson motsätter sig. Fördelen med att vara två författare har varit att sådana här frågor har kunnat diskuteras inbördes.

Teori

Den teoretiska utgångspunkt som studien bygger på är Hasenfelts (1983) synsätt på human service organizations, ett begrepp som Backlund (2007) översätter till människobehandlande organisationer. Något som är utmärkande för människobehandlande organisationer är att de har människor som råmaterial. De har även uppdraget att arbeta för den välfärd som de har till uppdrag att förse sin målgrupp med. Människobehandlande organisationer skiljer sig åt beroende på vilka klienter de har och vilka tekniker som används i arbetet med att förändra klienterna. Hasenfeld (ibid.) menar att det finns tre typer av förändringsarbete. *Upprätthållande* (people-sustaining) teknik syftar till att upprätthålla, förhindra och motverka en

negativ utveckling hos målgruppen. Tekniken har inte som mål att förändra mottagarens egenskaper. Men den *människoförändrande* (people-changing) tekniken arbetar människobehandlande organisationer för att förändra mottagarens egenskaper. Arbetet syftar till att förbättra mottagarens välmående. *Etiketterings* (people-processing) tekniken går ut på att mottagaren får en etikett. På ett förutbestämt sätt reagerar andra människobehandlande organisationer på etiketten. Tekniken syftar inte till förändring hos personen utan att väcka reaktioner från andra sociala enheter. Exempel på människobehandlande organisationer är polis, sjukvård och skola. I sin roll som människobehandlande organisation har skolan även en socialiserande roll (Hasenfeld 1983). Citatet nedan visar hur man kan se förhållandet mellan elev och skola och vad som händer när barnet blir en elev:

When parents enroll their child in school, they have delegated their parental responsibility for the child's education to a bureaucracy. The child has acquired the formal status of "student" by virtue of his or her affiliation with the school.

(Hasenfeld 1983, s.3)

Skolan utgör enligt Hasenfeld (ibid.) en organisation som arbetar med normalfungerande klienter med *förändrande* tekniker. Organisationer av den typen präglas dock av svårigheter att skilja mellan fungerande och inte fungerande klienter. Det finns även en osäkerhet i resultatet av de förändringstekniker skolan använder. Enligt Hasenfeld (ibid.) kan exempel på detta vara olika tekniker för undervisning.

Människobehandlande organisationer har ett antal utmärkande egenskaper. Bland annat att *moral* är en viktig del i arbetet. De sätt som organisationen arbetar med mottagargruppen måste vara moraliskt försvarbart eftersom arbetet har moraliska konsekvenser. Människobehandlande organisationers *mål* är vaga och flerbottnade. I det omkringliggande samhället finns det intressegrupper som har olika konkurrerande värden och normer. I omgivningen måste organisationen göra normerande val. De människobehandlande organisationerna är beroende av och påverkas av sin *omgivning*. I denna finns det grupper med olika intressen som vill an-

vända organisationen för sina egna mål. De teknologier som organisationerna använder sig av är *ovissa* på det sätt att de inte ger fullständiga svar på vad som är en fungerande lösning. Orsakerna till detta är att det är svårt att utvärdera resultat, då människorna som utgör råmaterialet är komplexa och oförutsägbara. Det finns även brister i kunskapen kring förändringsarbetet. *Relationen* mellan mottagaren och utföraren är av stor vikt i människobehandlande organisationer. Icke fungerande relationer kan få konsekvenser för resultatet. Inom organisationen är det svårt att kontrollera relationen mellan den enskilde arbetaren och mottagaren. Människobehandlande organisationer kan ha ett *motstånd* mot förändring. Skälet till detta är de otydliga och svårsmätbara målen och arbetsmetoderna. Dominerande arbetsätt förstärks som ett resultat av bristen på feedback. Det som anses vara ett framgångsrikt arbetsätt förstärks av organisationen. Svårigheterna att utvärdera verksamheten minskar möjligheterna till *nytänkande* (Hasenfeld 1983). Fördelen med att använda detta teoretiska synsätt är att det kan ge en förståelse för hur skolorna arbetar mot elektronisk mobbning i egenskap av människobehandlande organisation. En nackdel är dock att den inte kan användas förklara den elektroniska mobbningen som företeelse och hur den yttrar sig.

Resultat och analys

Skolans arbete mot mobbning

De sex skolkuratorer som har intervjuats arbetar på tre skolor i en mindre kommun i västra Sverige. Tiden som de har arbetat som skolkuratorer varierar från två och ett halvt till nio år. Samtliga skolor har varit kommunala skolor med årskurserna 1-9. Alla skolor deltar i ett projekt som går ut på att elever får en egen dator från årskurs sju. Detta var inte något som vi var medvetna om på förhand. Att skolan förser eleverna med varsin dator och därmed bidrar till möjligheten att vara uppkopplad är en intressant aspekt. Alla intervjupersoner uppger att de har varit involverade i ärenden med olika former av digitala kränkningar, men inte heller detta var något som vi visste om innan studien påbörjades.

Som nämnts i teoriavsnittet menar Hasenfeld (1983) att skolan kan ses som en människoförändrande organisation. Denna organisationstyp strävar bland annat

efter att förbättra mottagarens funktion i sociala sammanhang. Skolans antimobbningsarbete bland eleverna kan även det förstås genom detta resonemang. Genom att sträva mot målet att eleverna inte ska mobba varandra syftar antimobbningsarbetet till att få dem att fungera bättre i ett socialt sammanhang.

Det finns ett antal olika program för att arbeta mot mobbning, exempelvis Olweus åtgärdsprogram, Farstametoden och Gemensamt-bekymmer-metoden (Forsman 2003). Att några sådana specifika metoder används på de aktuella skolorna är dock inte något som lyfts fram av någon av de intervjuade.

Som en del av intervjuerna har vi låtit kuratorerna berätta om hur de och skolorna arbetar med mobbningsfrågor. Samtliga skolor har arbetat med kamratstödjarsystem. I samtliga fall har dessa upprättats med stöd av antimobbningsföreningen Friends. Två av skolorna har nyligen slutat med detta arbetssätt.

Det fanns liksom inget gemensamt tänk på skolan gällande kamratstödjarna. Det var att, antingen så hade dom en jätte-jättestor uppgift och kände sig nästan betyngda över den uppgiften som att dom skulle vara alltså poliser och hela tiden vara på tå på skolan. Medan vissa lärare kanske inte ens brydde sig om att träffa sina kamratstödjare så det var ojämnt och våran roll var då att försöka hålla ihop dom och försöka träffa dom vid ett par tillfällen då.
(IP 2)

Citatet ovan visar hur en av skolorna resonerade vid avskaffandet av kamratstödjarna. Vid den andra skolan uppger kuratorerna att de slutade med arbetssättet efter att det kritiserats av Skolverket. En av skolorna har emellertid fortsatt att använda sig av kamratstödjare, dock i egen regi utan inblandning från Friends. Olweus (1999) förespråkar anonyma frågeformulär för att öka kunskapen om mobbning på skolan. Även Kowalski et al. (2012) lyfter fram anonyma frågeformulär som en bra metod för att kartlägga mobbningen. Formuläret bör enligt dem

innehålla frågor rörande elektronisk mobbning. I kontakten med kuratorerna har det framkommit att två av skolorna använder sig av kartläggningar bland eleverna.

Jo, jag kan säga det att det har gått ut en enkät här på skolan om trivsel och hur eleverna mår och så. Och då visade inte den enkäten att det var så utbrett som vi trodde, med att dom kände sig kränkta och utsatta på nätet. Vi trodde faktiskt att det skulle vara mer, och det är ju skönt. (IP4)

Ovanstående citat visar att elektronisk mobbning är något som berörs i den aktuella skolans kartläggningar. Det framkom också att problemet är mindre utbrett än befarat. Genom dessa kartläggningar kan man se vad eleverna uppfattar som otrygga situationer och miljöer. På så vis får skolorna reda på vad de behöver arbeta mer med. Två av skolorna tar upp att de även arbetar med rastvakter, något som Olweus (1992) menar är ett effektivt sätt för att minska mobbning.

Alla kuratorer som intervjuats lyfter fram att skolorna har team med representanter från olika yrkesgrupper som arbetar med mobbningsfrågor. Antingen inom elevhälsan eller arbetsgrupper som arbetar för elevernas trygghet. Rektorer, skolkurator, sjuksköterska och lärarlagsrepresentanter var några av yrkesgrupperna som kunde delta. Hur teamet var uppbyggt och vilka som deltog varierade mellan skolorna.

IP3: Vi är med i trygghetsteamet eller trygghetsgruppen som man säger. Där sådana här frågor tas upp, och då jobbar vi ju utifrån den likabehandlingsplanen.

I: Trygghetsgruppen är på skolan då?

IP3: Ja, det är elevhälsan plus representanter från alla lärarlagen. Annan personal kan vara delaktig också, det kan man ju kalla in lite också då. Och där

tar man ju upp sådan kränkande behandling, om man upplever att det finns elever som är utsatta eller som det finns grupperingar bland eleverna.

Backlunds (2007) avhandling rörande elevvård visar att arbetet i flerprofessionella team är ett etablerat arbetsätt bland skolor. Skolkuratoren arbetar ofta med råd och stöd till elever och föräldrar. De olika deltagarna i elevvårdsarbetet har ofta arbetsuppgifter som går in i varandra (ibid.). Samtliga intervjupersoner lyfter fram att de arbetar och samverkar nära i dessa olika team. Flera av de intervjuade kuratorerna berättar att deras arbetsuppgifter ofta är att ha samtal med eleverna, både enskilt och i grupp. På två av skolorna uppger kuratorerna att de är med och utvecklar likabehandlingsplanen.

Backlund (2007) påpekar att skolkurators roll inte finns tydliggjord i lagstiftningen eller andra riktlinjer. Det är kurators intressen och omgivande faktorer som bidrar till att utforma hur kuratorerna arbetar. Omgivningens förväntningar kan vara en orsak till hur skolkurators arbete ser ut (ibid.). I detta sammanhang är det värt att nämna att Hasenfeld (1983) belyser detta genom att poängtera att ett kännetecken för människobehandlande organisationer är att dessa ofta omges av omfattande lagar som samhället förväntar sig att de ska följa, exempelvis olika säkerhetsbestämmelser, föräldrars och barns rättigheter. Enligt Skollagen (SFS 2010:800) ska elevhälsan där skolkuratoren tillhör arbeta hälsofrämjande, förebyggande och att stödja eleven i att nå utbildningens mål. Något annat förtydligande av kurators roll finns inte, men trots detta omfattas deras arbete av ett antal lagar och bestämmelser som de ska förhålla sig till i sitt arbete. Backlunds (2007) avhandling beskriver hur kurators roll i skolans elevhälsovård kan se ut.

Skolledning, skolsköterska och kurator som kan sägas utgöra elevvårdsteamets kärna, var också de som huvudsakligen uppgavs vara involverade i planering och utformning av mål, policy och riktlinjer i elevvårdsarbetet. Undervisande lärare (förutom speciallärare och specialpedagoger) var i mycket liten utsträckning representerade i elevvårdsteamet.

(Backlund 2007, s.172)

Ett återkommande tema som våra intervjupersoner lyfter fram är likabehandlingsplanen. Denna beskrivs av samtliga sex kuratorer som en viktig del i arbetet mot mobbning.

Vi har ju vår likabehandlingsplan, utifrån trygghetsteamet så har vi en likabehandlingsplan som vi följer. Och där är det vissa steg som man följer. Om ett mobbningsärende kommer till vår kännedom så ska man ju följa den stegvis så. Att först är det den närmaste pedagogen som har tagit kontakt med föräldrar eller så, och pratat med de berörda, att man följer den trappan, det är ju en kedja och sen kommer ju vi kuratorer in lite senare, eller när det gått vissa steg och det inte hjälper så kommer vi in. (IP 6)

En likabehandlingsplan mot kränkande behandling är som tidigare nämnts, något som alla skolor är skyldiga att upprätta i enlighet med Skollagen (SFS 2010:800). Av de tre skolorna vi undersökt är det en som använder sig av begreppet ”elektronisk mobbning” i sin likabehandlingsplan. Skolorna som inte tar upp det specifikt i sin likabehandlingsplan räknar dock in den elektroniska mobbningen under övriga kränkningar.

I vår likabehandlingsplan har vi ju varken definierat om "det kan se ut på detta viset" eller "det kan se ut på detta viset", det finns ju olika former av mobbning och då har vi inte definierat elektronisk mobbning heller faktiskt. Vi jobbar med det som en form av mobbning bland andra. (IP4)

En av skolkuratorerna som arbetar på en skola som inte specifikt definierar problemet med elektronisk mobbning i sin likabehandlingsplan öppnar dock för att detta är något som kan ske i framtiden.

Men det kan man ju tänka på sikt också att man behöver göra. Att öka medvetenheten om det ännu mer. Att man också skriver det, för nu som i likabehandlingsplanen har vi ju inget just elektroniskt, vi särskiljer det inte utan vi betecknar allt som kränkande behandling, oavsett om det sker på nätet eller i korridoren och så. Men det kan säkert vara något som man jobba vidare på. (IP6)

Precis som det är viktigt för skolan att tydliggöra vilka handlingar som räknas till ”traditionell” mobbning, är det enligt Kowalski et al. (2012) också viktigt att tydligt visa vad som räknas till elektronisk mobbning. Genom att definiera elektronisk mobbning i sitt arbete skulle skolan enligt Kowalski et al. (ibid.) kunna göra lärare och elever medvetna om vilka handlingar som faller in under denna kategori.

Utifrån våra intervjuer kan man se att samtliga skolor arbetar med mobbningsfrågor. Att skolkuratorerna jobbar i arbetsgrupper med andra professioner är något som de alla tar upp. Även vikten av likabehandlingsplanen är gemensamt som en central del i arbetet mot mobbning.

Arbete som är människoförändrande kräver enligt Hasenfeld (1983) att det har en grund i vetenskapen. Människan är dock komplex och kunskapen har begränsningar, en teknik som fungerar för vissa fungerar därför inte för alla. Det finns svårigheter i att se om en viss teknik fungerar eftersom kringliggande faktorer kan störa utvärderingen. Som tidigare nämnts under denna rubrik finns det ett antal program och metoder för att arbeta mot mobbning. Det finns dock ingen perfekt lösning för att komma åt problemet som helhet. Enligt Hasenfeld (ibid.) får den rådande osäkerheten kring vad som verkligen fungerar till följd att en teknik kan ta sig flera olika typer av uttryck. Detta återspeglas i denna studie genom att sko-

lor har möjlighet att arbeta på olika sätt för att hantera problemet med mobbning. Svårigheten att påvisa vad som egentligen fungerar leder enligt Hasenfeld (ibid.) till att de professionella i organisationen måste argumentera för sin ståndpunkt. Dessa argument är ofta sprungna ur institutionella normer, moraliska ståndpunkter, prestige och professionella bedömningar. Sett utifrån detta synsätt skulle tankegångarna hos skolkuratorerna i denna studie vara ett resultat av de institutionella normer som råder i organisationen. De resonemang som intervjupersonerna för kring nätmobbningen skulle kunna förstås utifrån deras roll som skolkuratorer och utbildningsbakgrund, som utgör grunden för deras profession.

Den elektroniska mobbningens uttryck

För att denna studie ska ge en bild av de problem som skolan ställs inför när det gäller elektronisk mobbning, har vi låtit våra intervjupersoner beskriva ett antal utsnitt från verkligheten. Under denna rubrik kommer vi att redogöra för några av skolkuratorernas erfarenheter och hur deras berättelser kan förstås utifrån tidigare forskning.

Fall 1 – Bortklippt från ”bästa laget”

Det var på en ytterskola, så det var elever som gick i år fem. Då var det en flicka som blev ganska hårt utsatt, men det var så subtilt och vad ska man säga, raffinerat gjort. Dom lade ut bilder på Facebook och så var det fotbollslaget då, som alla tjejerna var med i. Och så bara skar dom bilden, så att det var en person som inte fick vara med på bilden, så skrev dom ”bästa laget”. Och det var så att dom skrev till varandra och hon såg hela tiden vad dom skrev, för hon var ju med, men blev inte taggad i den här bilden då.
(IP2)

Vår intervjuperson berättar här att problemet med den bortklippta flickan inte uppmärksammades av någon annan på skolan innan dess att flickans föräldrar ringde till kurator och påtalade den specifika händelsen. Just svårigheten som finns när det gäller att upptäcka elektronisk mobbning är något som Kowalski et al. (2008) menar kan bero på ett antal faktorer. Dels är det så att ungdomarna kan vara rädda för att drabbas av sanktioner från de vuxna om de berättar att de är mobbade, som att exempelvis få begränsad tillgång till internet. Men det är också så att den elektroniska mobbningen sker på en arena där de vuxna inte har full insyn i vad som händer och sker. En annan anledning till den elektroniska mobbningens svåråtkomlighet som lyfts fram av Shariff (2008) är att den kan vara dold och maskerad på ett sätt som gör att det inte är helt enkelt för vuxna att se vad som egentligen försiggår. I fallet med flickan som klipptes bort från fotbollslaget, så påtalar (IP2) att det inte skulle vara helt enkelt för en utomstående person att upptäcka situationen och förstå att det var ett pågående fall av mobbning.

Det var precis så som jag sade med bilden, alltså, det räcker liksom att beskära en bild fel. Vem vet, det kanske inte alls var meningen. Men ändå så väcker det ju så mycket tankar hos den som blev bortklippt från bilden. Så det är svårt att ta på den elektroniska mobbningen, för den är ofta så subtil. (IP2)

Situationen med den bortklippta flickan fick sedan sin lösning genom att en kontakt upprättades mellan föräldrarna, samt gruppsamtal som hölls mellan eleverna i den aktuella klassen.

Föräldrarna löste ganska mycket genom att prata sinsemellan och så hade jag en tjejgrupp här ute, men den tjejgruppen hade jag redan inlett innan det här uppdagades, så att det här blev ju egentligen bara ett bra tillfälle att prata om internet och hur man agerar där. Vad man gör och vad man kanske inte gör och så [...] I gruppen gick dom inte in jättemycket på just dom här konkreta händelserna mot flickan, men där-

emot var det några som valde liksom sen att stanna kvar och prata lite mer och lyfte just händelserna mot den här flickan. (IP2)

Som Kowalski et al. (2012) poängterar, så finns det ett antal olika metoder som kan användas för att komma åt den elektroniska mobbningen på skolan och lyfter fram just gruppdiskussionen mellan eleverna som en viktig del. Det var just så här skolan valde att gå vidare med det specifika fallet om fotbollslaget. Men detta skedde dock först när problemet uppmärksammades. Kowalski et al. (2012) specificerar också ett antal sätt på vilka skolan kan arbeta med elever i grupp för att sätta ljus på den elektroniska mobbningen: 1. Att göra eleverna medvetna om vad elektronisk mobbning är, 2. Vilka regler som finns på skolan när det gäller elektronisk mobbning, 3. Vilka möjligheter som finns på skolan för eleverna att anmäla den elektroniska mobbningen samt 4. Hur man på bästa sätt ska agera om man blir utsatt för elektronisk mobbning.

Fall 2 – När mobbarna blir fler och fler

Jag har haft ett ärende som handlade mycket om mobbning, eller åtminstone att den personen känt sig mobbad och utfrysad. Och då började det så att säga i klassrummet, i skolmiljön. Men sedan var det så att när denna flickan skrev saker på nätet som var av kanske ganska allmän karaktär, så hakade folk på och tyckte saker om henne. Man skulle liksom visa henne att allt hon tyckte var fel. Och om hon sedan kom in i någon ordväxling med den här personen som kommenterar, så sa det bara pang, så kom det plötsligt tio eller elva eller tolv till. [...] Hade detta varit i verkligheten om det var vi som hade bråkat, kanske en eller två hade kommit in i den här diskussionen och så var det inte mer än så. Men på väldigt kort tid kom det, vi talar om tio till femton personer som anslöt sig till den andra flickan och menade på

att hon den utsatta var ful och dum och kunde dö och så vidare. Det fick väldigt stora proportioner. (IP1)

Ovanstående händelse går att betrakta utifrån Kowalski et al. (2012) som för ett resonemang om att det skulle kunna vara så att den elektroniska typen av mobbning kan göra att ju fler personer som finns med som betraktare, desto fler väljer att delta i den, jämfört med hur det ser ut med traditionell mobbning. De reserverar sig dock och menar att empiriska studier krävs på området för att helt fastslå denna tanke. Men med sitt resonemang menar de främst att detta skulle kunna bero på att elektronisk mobbning inte i samma utsträckning kräver att mobbarna besitter den fysiska styrka eller höga sociala status som är viktiga faktorer i den traditionella mobbningen. Andra anledningar som enligt Kowalski et al. (2012) spelar in i att åskådare i högre grad skulle kunna tänka sig att delta i elektronisk mobbning är anonymitetsfaktorn på internet, samt att det finns en risk att man på internet inte tänker på att det faktiskt sitter en människa på andra sidan skärmen. Det är flera av intervjupersonerna i vår undersökning som poängterar just detta, att kränkningar som sker online har en förmåga att växa och bli mer omfattande på olika sätt.

Det är just detta att man inte har några spärrar, utan man kan vräka ur sig vad som helst. Därför att man tror, att precis som att man inte syns, så behöver man inte heller ta ansvar för det, och att det sprider sig jättefort. (IP1)

Vår intervjuperson berättar att flickan som blev utsatt för denna typ av mobbning idag mår bättre efter en lång period av stöd och insatser från bland annat elevhälsan.

Fall 3 – Skvallerbloggen

Vi har ju haft ett fall där en kille på skolan startade en blogg, där han lade ut skvaller som han sa, om elever, och det handlade mycket om vem som hade varit ful-

last och vem som hade gjort vad med vem och så vidare. Och det var ju kränkande rakt igenom. (IP3)

Att starta en blogg på internet kräver inte någon stor insats och Kowalski et al. (2012) menar att det är ett av de redskap som används när ungdomar mobbar elektroniskt. Detta genom att man som i detta fall, med skvallerbloggen, gör intrång i någons privatliv genom att publicera privata detaljer och använder den till ryktes-spridning.

Den bloggen togs ju bort. I samband med polisanmälan togs bloggen bort från nätet. Men det var ju andra elever som hade gjort skärmdumpar på den, som fortsatte sprida den. Då sade vi att vi kommer löpande och kontinuerligt komplettera polisanmälan med uppgifter om vilka som fortsätter att sprida uppgifterna. För att tala om för dem att det är lika olagligt det, som att starta bloggen som att sprida den. (IP3)

Här kan man återigen se ett tecken på hur spridningen av elektronisk mobbning kan se ut, men på ett lite annorlunda sätt. Även om bloggen togs bort från originkällan, så fanns informationen tillgänglig på ett sätt som inte publiceraren hade kontroll över. Detta är något som Shariff (2008) tar upp i sitt resonemang kring varaktigheten som finns hos det som publiceras på internet. Material som ligger ute kan sparas ner till enskilda datorer och enkelt vidarebefordras till hundratals människor. Med detta i åtanke menar Shariff (2008) att det inte är helt enkelt att ta bort något som en gång har funnits på internet så länge det finns en agenda hos någon att sprida det vidare. När det gäller skvallerbloggen, så uppger vår intervju-person att skolans åtgärder bidrog till att länkarna försvann, men det finns ännu några länkar flytande omkring på nätet.

Den dog ju ut. Det finns några länkar kvar på en Facebooksida. Men annars har spridningen och snacket om den dött ut i stort sett. (IP3)

Genom att se detta i ljuset av Shariffs (2008) resonemang om spridning och beständigheten av det som en gång hamnar på internet, skulle det tekniskt finnas möjlighet till att skvallerbloggen skulle kunna få ny fart.

Fall 4 – Bara en enkel bild

Det var ett ärende där en flicka lade ut en bild på sig själv. Och det var, om jag själv ska kommentera så att ni förstår, så var det så att bilden i sig själv inte var något uppseendeväckande, det var den inte. Utan det var mer att den blev till grund för den mobbning som sedan följde, att man kommenterade hennes utseende, hur hon såg ut och hur hon var klädd. Och därefter följde faktiskt ganska allvarlig mobbning, och den föregick framförallt på nätet. (IP1)

I ovanstående fall med flickan som lade upp bilden på sig själv, beskriver vår intervjuperson hur mobbningen pågick parallellt i skolan och på nätet. Det är här som Dunkels (2009) menar att det finns ett samband mellan den traditionella mobbningen och den elektroniska mobbningen, samt att det är riskfyllt att i för stor utsträckning försöka skilja dessa åt. Genom att betrakta problemet med mobbningen av flickan som lade upp bilden i ljuset av Dunkels (2009) resonemang, så skulle man kunna säga att summan av mobbningen är konstant. Den pågår både i skolan och på internet samtidigt, alltså i den miljö som ungdomarna befinner sig just vid det tillfället. Att mobbningen inte är isolerad till enbart nätet eller skolan är en bild som förmedlas av flera kuratorer. Vår intervjuperson i detta fall bekräftar också att det var på detta sätt som mobbningen gick till.

Det tog liksom inte slut där. Sedan fortsatte man att ge sig på henne och det resulterade också i att det blev direkt mobbning. Till exempel när hon kom in i matsalen så slutade man prata, man flyttade på sig när hon kom vid bordet och så vidare. (IP1)

Detta ärende blev polisanmält, diskussioner hölls ute i klasserna och kurator inledde enskilda samtal med samtliga av de personer som hade deltagit i mobbningen av den här flickan. En intressant faktor att ta upp här, är att även elever från andra skolor deltog i den elektroniska mobbningen av flickan. Den elektroniska mobbningens spridning har tidigare beskrivits i denna studie och är något som Shariff (2008) menar är typiskt för den mobbning som sker digitalt.

Genom att bilden gjordes tillgänglig på internet, skulle man utifrån ovanstående diskussion kunna tänka sig att eleverna på de andra skolorna fick möjlighet att delta i mobbningen på ett annat sätt än som annars hade varit möjligt. Detta skulle kunna ses som ett uttryck för ett allt mer datoriserat samhälle. Hasenfeld (1983) menar att människobehandlande organisationer förhåller sig till den kultur och de normer som råder i samhället. Dessa faktorer har historiskt sett påverkat hur människobehandlande organisationer arbetat. Med det synsättet skulle ett allt mer datorbaserat samhälle vara något som i sin tur berör skolan som människobehandlande organisation. Att ungdomarna, skolans elever, spenderar allt mer tid på nätet kan ses som ett uttryck för vår tids kultur och därmed påverka skolan. Dunkels (2009) lyfter fram att ungdomar idag lär sig mycket över internet. Hon uttrycker det som att "...många unga idag skaffar sig kunskap som skolsystemet bara kan drömma om att förmedla, som en bieffekt av något som vi vuxna inte ens erkänner som något viktigt." (Dunkels 2009 s.112). Hon beskriver det som nödvändigt för skolan att ta till sig kunskap om den nya tekniken, men samtidigt vara medveten om de faror respektive förmåner som kan följa i spåren. Under nästa rubrik i denna studie utforskas bland annat vilka resurser skolkuratorerna har haft tillgång till när det gäller att tillgodogöra sig kunskap om den nya tekniken.

Skolan och den elektroniska mobbningen

Som vi har tagit upp i föregående avsnitt är det en av skolorna som har valt att använda sig av elektronisk mobbning som begrepp i sin likabehandlingsplan. Vid intervjuerna framgår emellertid att ingen av skolorna har någon uttalad strategi för ärenden som rör elektronisk mobbning, utan det behandlas på samma sätt som annan kränkande behandling.

Nä, vi jobbar nog inte på något speciellt sätt med det utan vi behandlar det som vilket likabehandlingsärende som helst, så får vi titta på ärendet. Hur ser det ut, hur ska vi gå vidare med detta. (IP5)

Samtliga kuratorer som intervjuats i denna studie uppvisar en medvetenhet om problemet och samtliga har på något sätt kommit i kontakt med elektronisk mobbning. Olweus (1992) betonar vikten av att de vuxna tar problemen på allvar och engagerar sig i arbetet med mobbning. Vid intervjuerna tillfrågades kuratorerna om det är så att deras arbetsätt påverkats allt eftersom den elektroniska mobbningen vuxit fram. Ingen av kuratorerna uppger att det ändrat deras arbetssätt. Men flera betonar vikten av medvetenhet om problemet och att de ändå arbetar med frågan, trots att det inte finns någon uttalad handlingsplan för situationer som omfattar elektronisk mobbning. En av kuratorerna uttrycker det som:

Det är ju mer uppmärksammat, det är väl så att man är mer medveten om det. Och det är väl det som ändå är bra, alltså att det är första steget att alla vuxna blir medvetna om det, så man får en högre beredskap och tar tag i saker, att alla mer reagerar på och vet att det finns, och kan prata med och ställa rätt frågor och så till ungdomarna som ändå är ute på nätet. (IP6)

Ingen av kuratorerna uppger att skolans ledning har erbjudit dem någon utbildning som specifikt riktar sig till elektronisk mobbning. Däremot uppger flera att de fått delta på utbildningar rörande de faror som finns för ungdomar på nätet. En av kuratorerna berättade hur utbildningen kunde gå till.

Han gör massa olika fejkanvändare så visar han det live i publiken hur lätt det är. Han går in på nån hästsida och registrerar sig som "Lisa 12" på hästsidan. Och så dröjer det ju inte mer än fem minuter innan

han får kontakt med "Lisa 14". Men efter att dom har pratat lite så förstår man att det här är ju inte alls "Lisa 14" utan det är snarare typ "Bosse 46"...alltså så...och det visar han live. (IP2)

Elektronisk mobbning var enligt skolkuratorerna inget som berörts vid den här typen av föreläsningar. En del av föreläsningarna har enligt skolkuratorerna även varit riktade till eleverna, men inte heller i detta fall har elektronisk mobbning varit något uttalat tema. Flera av skolkuratorerna berättar dock att de diskuterar elektronisk mobbning med eleverna. Detta sker dock inte vid särskilda samtal gällande elektronisk mobbing, utan som en del i kontakten och samtalen som de har med enskilda elever.

Vi gör ju inget konkret arbete just riktat mot elektronisk mobbning. Däremot försöker vi ju ändå om vi har tjejgrupper, killgrupper eller jobbar med en klass, att man försöker ha det här resonemanget om vad man gör på internet. Inte så mycket kring dom här "fula gubbarna" som lockar till sig småtjejer, för det har dom rätt bra koll på liksom. Dom vet vad som är okej att göra och att man inte pratar med okända och alla inte är det dom utger sig för. Men däremot så försöker vi föra in mer prat om mobbning och vad det kan leda till, att det faktiskt kan bli polissaker av sånt som är gjort i förbifarten eller sagt till någon så. (IP2)

Att kränkande handlingar kan leda till polisanmälningar är något som flera av kuratorerna har tagit upp. Några av dessa polisanmälningar har blivit föremål för rättegång och senare böter. En av kuratorerna uppger eleverna får skriva på leasingavtal när skolan ger dem en dator. I avtalet framgår bland annat vad som är ett accepterat beteende och hur datorerna är avsedda att användas. Flera av kuratorerna uppger att skolan kan göra kontroller av elevernas datorer. Missköts hanteringen av datorerna eller om de misstänks användas för mobbning kan dessa beslagtas.

För det är ingen självklar rätt att ha datorn utan det är ju något som de leasar, som skolan står för. Problemet för oss blir ju att om vi tar datorn måste vi anpassa undervisningen till den eleven när den inte har någon dator längre. Det har vi ju löst också.
(IP3)

Samma kurator berättar även att vissa lärare har insyn i vad eleverna gör på Facebook och kan ha eleverna som vänner. Detta är dock något som lärarna gör på eget initiativ och det är alltså inte så att skolan bedriver någon systematisk övervakning av elevernas agerande på internet. En sådan typ av övervakning menar Shariff (2005) hade varit problematisk, då skolan också måste ta hänsyn till elevernas integritet och möjligheten att uttrycka sig fritt. Hasenfeld (1983) menar människobehandlande organisationer använder sig av olika tekniker för att kontrollera sin målgrupp. Ett exempel på en sådan teknik är sanktioner med inslag av straff och belöning av olika slag. Att skolan beslagtar en elevs dator kan ses som en form av sanktion. En annan kontrollteknik som Hasenfeld (1983) tar upp är isolering. Genom denna berövas klienten sitt sociala nätverk, sociala identitet och får begränsat med information (ibid.). Genom att ta datorn från eleven utestängs denna från ett självklart forum för många ungdomars umgänge. På så vis kan beslagtagandet av datorn ses som en sanktion och isolerande åtgärd. Även de tidigare nämnda polisanmälningarna skulle kunna liknas vid sanktioner.

På vilket sätt en organisation kan arbeta med människorna som befinner sig i den är också något som diskuteras på ett teoretiskt plan av Hasenfeld (1983). I sitt resonemang så menar Hasenfeld (1983) att även om en människobehandlande organisation med tiden når framsteg i sitt arbete när det gäller att angripa olika problem, så finns det både moraliska och etiska frågor kring vilka sätt som är lämpliga. Att betrakta den elektroniska mobbningen i ljuset av detta resonemang skulle då innebära att det också finns betänkligheter i övervakningen gällande elevernas integritet. Rent tekniskt finns det sätt på vilket skolan skulle kunna utöka sin kontroll av elevernas engagemang på internet, exempelvis genom Facebooksidor eller spionprogram på datorerna. Detta skulle kunna tänkas innebära att

den elektroniska mobbningen kan angripas på ett bättre sätt, men då till priset av elevernas självständighet.

...even though it may be technologically feasible to eradicate certain human problems, it may not be morally acceptable to do so.

(Hasenfeld 1983, s.59)

Vid intervjutillfällena har vi också frågat kuratorerna hur de ser på ansvarsfrågan kring elektronisk mobbning som sker utanför skolan. Här resonerade samtliga intervjupersoner på liknande sätt. Eftersom mobbning som sker på fritiden även påverkar eleven i skolan är det rimligtvis så att skolan har ansvaret att agera. Kowalski et al. (2012) hävdar att utsatta barn har svårt för att prestera bra i skolan. De menar också att barn som är utsatta för elektronisk mobbning på fritiden tillsammans med mobbning i skolan är extra utsatta. Utifrån detta kan vi förstå skoluratorernas resonemang om skolans syn på ansvaret.

Att komma åt problemet

Under intervjuerna har kuratorerna fått frågor kring hur de tror att skolan skulle kunna göra för att komma åt den elektroniska mobbningen. Några har fört fram att det behövs mer resurser i form av utbildning. Även vikten av att följa med i utvecklingen lyfts fram av en kurator. Shariff (2008) lyfter fram att det är viktigt att skolpersonalen har förståelse för den teknik som eleverna använder. Ett par av kuratorerna framför att det vore bra att bedriva ett förebyggande arbete genom samtal och utbildning med eleverna. Att ha ett upprättat handlingsprogram tillgängligt när elektronisk mobbning uppdagas är något som en av kuratorerna har funderingar kring.

Du ställde ju frågan ”vad kan man göra mer?”, det är ju också det att när någon betar sig såhär, hade man på något sätt haft något program då kanske, att möta dessa eleverna som gör så, då hade kanske det lett

till en större förståelse, och det hade kunnat vara ett bra sätt. (IP1)

Kowalski et al. (2012) menar att utbildning av personalen är en central del när det handlar om att tackla problemet med elektronisk mobbning. Som tidigare visats i denna studie är detta inte något som erbjuds i någon större utsträckning. Hasenfeld (1983) tar upp samhällsekonomi som en faktor i omgivningen som påverkar arbetet i organisationen. Att skolkuratorerna inte får någon utbildning kan ses som resultatet att det saknas ekonomiska resurser för det. Hasenfeld (ibid.) skriver vidare att ökade resurser ofta går hand i hand med högre krav på organisationen. Detta kan tolkas som att ökade resurser mot nätmobbning i sin tur skulle ställa högre krav på att skolan ska agera i frågan. Att föra gruppsamtal med eleverna i frågorna är också viktigt (Kowalski et al. 2012). Detta är ju som tidigare visats i denna studie något som flera av kuratorerna gör, om än inte specifikt riktat mot elektronisk mobbning. Enligt Kowalski et al. (ibid.) är samtal med eleverna en metod som kan användas för att arbeta mot elektronisk mobbning. Lämpliga teman vid dessa samtal kan vara hur eleverna kan agera om de utsätts för elektronisk mobbning, samt vilka regler som gäller från skolans sida (ibid.). En av skolkuratorerna är inne på ett annat spår när denne får resonera kring hur skolan skulle kunna bemöta problemet.

Jag tror att det viktigaste för skolan är att jobba med det allmänt, alltså hela tiden jobba med likabehandling och allas rätt, att inte blir kränkt oavsett om det sker fysiskt, psykiskt eller ute på nätet, eller om det sker i klassrummet, på rasten eller ute på skolgården. Det här är bara ett instrument ibland alla andra. (IP3)

Att låta elektronisk mobbning falla in under en del av det arbetet mot övriga former av kränkningar, är något som Kowalski et al. (2012) motsätter sig. De menar att många skolor inte berör problemet direkt, utan bakar in det i ett vidare resonemang gällande det övergripande antimobbningsarbetet. Ett resonemang som även kan återses bland skolorna som deltar i denna studie. Andra åtgärder som Kowalski et al. (ibid.) föreslår för skolan är att ha en tydlig plan för hur man ska agera vid

situationer med elektronisk mobbning för att det inte ska bli otydligt. Skolan borde även ha riktlinjer för vad som är ett accepterat beteende på internet. Vidare föreslår de bland annat att föräldrarna ska engageras och att uppmuntra eleverna att rapportera förekomsten av elektronisk mobbning (ibid.).

Skolornas och kuratorernas antimobbningsarbete går att se i ljuset av Hasenfelds (1983) resonemang om tekniker som används i människobehandlande organisationer. Hasenfeld beskriver människobehandlande tekniker på följande vis, ”A *human service technology* can be defined as a set of institutionalized procedures aimed at changing the physical, psychological, social, or cultural attributes of people in order to transform them from a given status to a new prescribed status” (Hasenfeld 1983 s.111). Människor är komplexa och med dem som råmaterial i en organisation, får i sin tur en påverkan på de tekniker som organisationen använder. De tekniker som organisationen använder i arbetet får en moralisk aspekt och personalens moraliska syn på klienten påverkar i sin tur arbetet. Dessa moraliska aspekter överförs under arbetet till klienten (ibid.). Sett ur detta perspektiv definierar skolan genom sitt antimobbningsarbete vad som är rätt och fel och vad som är ett önskvärt beteende. Att försöka arbeta med de elever som mobbar kan ses som att överföra skolans moraliska syn på vad som är rätt och vad som är fel. I arbetet med exempelvis kuratorssamtal kring mobbning överförs sedan det moraliska ställningstagandet till eleven. Hasenfeld (ibid.) menar att de moraliska ställningstagandena rättfärdigas genom att de har sitt ursprung i accepterade kulturella och sociala värderingar i samhället. Detta perspektiv kan bidra till en förståelse kring att de normer och värderingar som finns i samhället även finns närvarande i skolans arbete med eleverna.

Avslutande diskussion

Genomförandet av denna studie har gett oss en ökad förståelse om hur skolorna och skolkuratorerna arbetar med elektronisk mobbning. Även om resultaten inte kan ge en fullständig eller generaliserbar bild av hur problemet med elektronisk mobbing ser ut och hanteras, erbjuder undersökningen ändå en möjlighet till insikt i hur det kan se ut.

Det har tydligt framgått att samtliga skolor och kuratorer vi har varit i kontakt har erfarenheter av elektronisk mobbning. Ingen av skolorna har ett uttalat fokus att arbeta specifikt med frågan, men har ändå hanterat dessa situationer när de har uppstått. Betydelsen av en likabehandlingsplan i antimobbningsarbetet lyfts fram som central av samtliga intervjupersoner. Huruvida elektronisk mobbning nämns i likabehandlingsplanen verkar inte göra någon skillnad i arbetsätt, eftersom de tar itu med problemet ändå. Även om de inte bedriver något arbete som specifikt riktar sig mot elektronisk mobbning, ger studiens resultat intrycket att skolkuratorerna finner vägar att arbeta med frågan. Detta görs exempelvis genom att lyfta diskussionen om elektronisk mobbning i samtal med eleverna. När situationer med elektronisk mobbning uppstår arbetar de enligt den upprättade likabehandlingsplanen. Situationerna med elektronisk mobbning som kuratorerna delat med sig av till oss överensstämmer med det som framgår i den forskningen på området som vi har tagit del av. Det som vi kan se avviker är att ingen av skolorna bedriver något förebyggande arbete med frågan på ett sådant sätt som Kowalski et al. (2012) rekommenderar. Endast en av skolorna har med elektronisk mobbning som begrepp i sin likabehandlingsplan. Det framkommer att en av skolorna har undersökt problemets omfattning som en del av en kartläggning av skolmiljön.

En intressant aspekt som vi kommit i kontakt med i studien är att datorer ser ut att ha blivit en självklar del elevernas vardag. Detta väcker tankar hos oss över hur den framtida utvecklingen kan tänkas se ut. Som framkommit i studien får eleverna idag skriva på avtal för att få tillgång till datorerna och sanktioner hägrar om datorerna missbrukas. En ökad tillgång på datorer borde rimligtvis leda till fler situationer med elektronisk mobbning i framtiden. En fråga som kan knytas till fler datorer i skolan är om detta också innebär ökade förväntningar på skolan att agera mot elektronisk mobbning.

I sitt teoretiska resonemang om människobehandlande organisationer, så menar Hasenfeld (1983) att en ökad tillgång på resurser även kan gå hand i hand med högre förväntningar från omgivningen. Som vi sett i studien upplever skolkuratorerna att de erbjuds begränsade resurser i sitt arbete med frågan och eftersöker i många fall mer av detta. Om de hade fått en omfattande utbildning kring frågan

med elektronisk mobbning, så skulle man också kunna tänka sig att detta hade inneburit ökade förväntningar på skolan att agera mot elektronisk mobbning.

Denna studie visar att skolkuratoren har en central roll i de insatser som görs mot den elektroniska mobbningen. Detta gäller såväl det förebyggande arbetet och när situationerna uppstår. I det förebyggande arbetet så arbetar de med att försöka föra in det i samtal med eleverna. När situationerna med elektronisk mobbning uppstår så är en del i deras roll att finnas med i kontakten med inblandade elever och deras föräldrar. Om mer resurser hade funnits skulle en tänkbar utveckling vara en större teknisk medvetenhet och ett mer utvecklat förebyggande arbete mot elektronisk mobbning.

Under studiens gång har vi märkt att forskningen kring elektronisk mobbning är begränsad, i synnerhet när det gäller svenska förhållanden. Den enda rent vetenskapliga litteratur som specifikt undersöker elektronisk mobbning i Sverige är artikeln av Slonje & Smith (2008). Den övriga litteraturen ger dock en god översikt även om den förvisso inte har ett lika högt vetenskapligt värde. Med en ökad andel datorer i skolan och smarta telefoner är det sannolikt så att ungdomar tillbringar allt mer tid online. Med detta i åtanke är en tanke från vår sida att det behövs mer forskning kring elektronisk mobbning och på vilket sätt den ska förebyggas.

Då studien fokuserar på ett dystert ämne som elektronisk mobbning finner vi det ändå viktigt att påpeka att de allra flesta inte upplever elektronisk mobbning. Som man kan utläsa av den statistik som presenteras i inledningen av denna studie, upplever majoriteten att de inte har varit utsatta för elektronisk mobbning. Det är lätt att fokusera på det negativa och glömma bort de potentiella vinster som finns på den digitala arenan. Precis som Dunkels (2009) diskuterade erbjuder internet ungdomar nya källor till kunskap. Integreringen och användandet av datorer i skolan är troligtvis en ihållande trend. En fråga att arbeta vidare med är därför snarare hur vuxenvärlden och skolan ska förhålla sig till det som ungdomarna gör på nätet.

Referenser

Ahrne, Göran & Svensson, Peter (2011). Kvantitativa metoder och samhällskunskap, I *Handbok i kvalitativa metoder*. Göran Ahrne och Peter Svensson (Red) 1. uppl. Malmö: Liber

Aspers, Patrik (2007). *Etnografiska metoder: att förstå och förklara samtiden*. 1. uppl. Malmö: Liber

Aspers, Patrik (2011). *Etnografiska metoder: att förstå och förklara samtiden*. 2., [uppdaterade och utökade] uppl. Malmö: Liber

Backlund, Åsa (2007). *Elevvård i grundskolan: resurser, organisering och praktik*. Diss. Stockholm : Stockholms universitet

Bryman, Alan (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 2., [rev.] uppl. Malmö: Liber

Bullying.Org (2004) ”What is cyberbullying?” (elektronisk), samverkansprojektet Bullying.Org’s officiella hemsida

<<http://www.bullying.org/external/documents/ACF6F8.pdf>> (2012-21-05)

Bullying.org (2012) (elektronisk), samverkansprojektet Bullying.org’s officiella hemsida < <http://bullying.org/htm/main.cfm?content=1068>> (2012-21-05)

Dahlin-Ivanoff (2011), Fokusgruppsdiskussioner, i *Handbok i kvalitativa metoder*. Göran Ahrne och Peter Svensson (red) 1. uppl. Malmö: Liber

Dunkels, Elza (2009). *Vad gör unga på nätet?*. 1. uppl. Malmö: Gleerup

D-Wester, Yvonne (2005). *Socionomen i skolan*. 1. uppl. Stockholm: Gothia

Erdis, Mare (2011). *Juridik för pedagoger*. 5. uppl. Lund: Studentlitteratur

EU Kids Online (2011): "EU Kids Online" (elektronisk), London school of economics and political science officiella hemsida

<[http://www2.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/EU%20Kids%20II%20\(2009-11\)/EUKidsOnlineIIReports/Final%20report.pdf](http://www2.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/EU%20Kids%20II%20(2009-11)/EUKidsOnlineIIReports/Final%20report.pdf)> (2012-21-05)

Forsman, Arne (2003). *Skolans texter mot mobbning: reella styrdokument eller hyllvärmare?*. Diss. Luleå : Luleå tekniska univ., 2003

Göteborgsposten (2010) "Skolans ansvar att motverka nätmobbning" (elektronisk), Göteborgspostens officiella hemsida

<<http://www.gp.se/nyheter/debatt/1.515978-skolans-ansvar-att-motverka-naetmobbing>> (2012-21-05)

Hasenfeld, Yeheskel (1983). *Human service organizations*. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall

Kowalski, Robin M., Limber, Sue & Agatston, Patricia W. (2008). *Cyber bullying: bullying in the digital age*. Malden, Mass.: Blackwell

Kowalski, Robin M., Limber, Sue & Agatston, Patricia W. (2012). *Cyber bullying: bullying in the digital age*. 2 uppl, Malden, Mass.: Blackwell

Olweus, Dan (1992). *Mobbning i skolan: vad vi vet och vad vi kan göra*. 2., [utök.] uppl. Stockholm: Almqvist & Wiksell

Olweus, Dan (1999). *Mobbning bland barn och ungdomar*. 1. uppl. Stockholm: Rädda barnen

Proposition 2009/10:165 (elektronisk), Svenska regeringens officiella hemsida <<http://www.regeringen.se/content/1/c6/14/23/68/25bd4959.pdf>> (2012-21-05)

SFS 2010:800, Skollagen

SFS 2008:567, Diskrimineringslag

Shariff, Shaheen (2008) *Cyber-bullying: issues and solutions for the school, the classroom and the home*. London: Routledge

Shariff, Shaheen (2005) "Cyber-dilemmas in the new millennium: school obligations to provide student safety in a virtual school environment". *McGill journal of education* 40, 3 s. 467-487

Skolfront (2010) : "Nätmobbing och främlingsfientlighet" (elektronisk), Utbildningsradions officiella hemsida <www.ur.se/play/164252> (2012-15-03)

Skolverket (2011) "Mobbing" (elektronisk), Skolverkets officiella hemsida <<http://www.skolverket.se/skolutveckling/vardegrund/krankningar-och-diskriminering/mobbing>> (2012-21-05)

Slonje, Robert & Smith, Peter K. (2008) "Cyberbullying: Another main type of bullying?". *Scandinavian journal of psychology* 49, 2 s.147-154

Vetenskapsrådet (2002) Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning (elektronisk), Stockholm: Vetenskapsrådet <http://www.cm.se/webbshop_vr/pdf/etikreglerhs.pdf> (2012-21-05)

Wingborg, Mats (2011). *Vad fungerar?: resultat av utvärdering av metoder mot mobbing*. Stockholm: Skolverket

Tillgänglig: <<http://www.skolverket.se/publikationer?id=2517>>

Bilagor

Bilaga 1 Intervjuguide

Kan du berätta om din yrkesbakgrund?

Hur många år har du arbetat som skolkurator?

Hur länge har du arbetat på din nuvarande arbetsplats?

Hur arbetar skolan med mobbningsfrågor?

Vilken är kuratorns roll vid antimobbningsarbetet?

Vilka andra aktörer deltar i antimobbningsarbete och hur?

Har du kommit i kontakt med elektronisk mobbning i ditt arbete?

Kan du beskriva de situationerna?

Hur agerade du i ärendet/ärendena och hur löstes situationen?

Vilka aktörer var inblandade?

Ser du några skillnader mellan traditionell mobbning och elektronisk mobbning?

Vad skulle du säga kännetecknar elektronisk mobbning?

Hur arbetar ni med frågan rörande elektronisk mobbning på skolan?

Hur är arbetet organiserat?

Tas elektronisk mobbning upp i skolans likabehandlingsplan? Hur kommer det sig?

Vilka hinder ser du för att komma åt den elektroniska mobbningen?

Vilka resurser får ni för att arbeta med frågan elektronisk mobbning? Ex: utbildning, tid.

Hur hade skolan kunnat arbeta mer effektivt mot nätmobbning?

Har uppkomsten av elektronisk mobbning förändrat ert arbetsätt?

Anser du att man kan göra någon skillnad mellan elektronisk mobbning som sker på skoltid respektive fritid?

Hur tänker du kring ansvarsfrågan här?

Övrigt

Har du något du vill tillägga?

Bilaga 2 Informationsbrev innan intervju

Hej XX!

Det här är Per och Josef från socionomprogrammet på Lunds universitet som skriver.

Bifogat i detta mail finns en översiktlig guide till de områden som vi kommer att beröra vid intervjutillfället.

De slutgiltiga frågorna kan komma att skilja sig något. Intervjun sker individuellt med dig och är semistrukturerad. Detta innebär att det finns goda möjligheter för dig att brodera ut dina svar, och vi kan även komma att ställa ytterligare följdfrågor.

En av oss kommer att genomföra intervjun och den andra personen kommer att vara med för att observera intervjun och eventuellt ställa kompletterande frågor i slutet.

Stort tack för att du vill ställa upp!

Med vänlig hälsning

Per Niklasson och Josef Stenberg
Socionomprogrammet, Lunds universitet